

De intrigerende wereld van Maria van Heeswijk

De Eindhovense schilderess Maria van Heeswijk exposeert vanaf 7 september schilderijen in de galerij van het museum. Het zijn intrigerende, kleurrijke werken op klein formaat. Lambert

Tegenbosch uit Heusden, die de schilderess al jarenlang in haar ontwikkeling heeft gevolgd, schreef bij deze gelegenheid onderstaand artikel.

Inleiding

Hoe lang is het geleden, dat het kinderlijke een gewaardeerde kwaliteit was in de kunst? Precies zo lang als er moderne kunst bestaat. Moderne kunst is niet kinderlijk. Ze is om te beginnen -

maar hierin is ze gelijk aan alle kunst - origineel en uniek. Vervolgens is ze absoluut onkinderlijk in zover ze puur reflexie is geworden op de kunstmiddelen zelf. Kinderlijk handelen wordt niet door reflexie gekenmerkt. Zeker wordt het er niet door geblokkeerd. Ook wordt het er amper door gestuurd (als is er het probleem van de kinderlijke verlegenheid, dat hier terzijde blijft). Het typisch kinderlijke handelen geschiedt spontaan, gedreven door een motor die uit dieper lagen schijnt aan te drijven.

Dat levert soms dingen op die veel weg hebben van kunst, de kindertekening bijvoorbeeld, maar ze zijn geen kunst - met pijn in het hart erkent de kunstliefhebber dat annexatie onmogelijk is. Het kind is kind en de kunst is kunst en de twee treffen elkaar nooit. En wie veel naar kindertekeningen kijkt, wordt tenslotte zelfs met overtuiging sceptisch als hij ziet hoe clichématig die originaliteit uit het kind gulpt: de motoriek is eerder genetisch dan individueel en zelfs de fantasie verloopt volgens vaste patronen (van analogieën meest, 'foute' en juiste). Het genetische van het kinderlijke verschilt grondig van het individuele van de kunst.

De verbeelding van Maria van Heeswijk

Maria van Heeswijk en haar schilderijen kunnen allicht geen uitzondering vormen op die regel. Daarom is de eerste blik op haar werk verwarrend: het oogt meteen als een naïef cliché. Natuurlijk zijn we bereid tot een tweede blik, want er zijn vandaag artiesten, en onder hen zelfs van de allergrootste, die het cliché geïmiteerd hebben. Dat zijn kunstenaars die geloven cliché te kunnen reanimeren door het te koppelen aan een ironisch influx. Ze lenen bijvoorbeeld een vormgeving van de media, isoleren die en brengen ze over van billboard naar galerie: de nieuwe context wijzigt de betekenis. Andy Warhol is de grote meester van die truc en Rob Scholte zijn geniale leerling. Maria van Heeswijk heeft met zulke metropolitane zeden geen uitstaans. Dat geweldige bewustzijn van het kitsch karakter van de clichés, door Warhol en Scholte juist vrolijk gecultiveerd om het tegelijk weer te ontkennen, bezit zij absoluut niet. Eerst door een tweede blik op haar werk en door een dan verwarste sensibiliteit wordt men zich de oorspronkelijkheid van het werk bewust. Dan blijken de technische weekheid van de uitvoering, de figuratie van het al te onwaarschijnlijke, het wel hoog opstuwende sentiment, de niets ontziende intimiteit geen onderdelen van het cliché. Het zijn de onmisbare werkmiddelen van haar tomeloze verbeelding, die gewend schijnende clichés dwingt naar een nieuwe en werkelijk onverwachte formatie van bijna hetzelfde.

De schepping op herhaling

Bijna hetzelfde: daartoe behoort de eeuwenoude traditie van de beeldende kunst om verhalen te vertellen; ook hoort ertoe de sinds drie eeuwen zo aangepaste traditie van de figuratie; en ook hoort ertoe de nu eens naïeve dan weer sophisticatede traditie van de slechts half geslaagde natuurgetrouwheid in de figuratie. Maria van Heeswijk

zingt de Heer een nieuw lied op een oud orgel. Haar ingrediënten zijn om de hoek te krijgen, toch voert zij daarmee een eigen keuken.

Haar eigen wereld is die van de minnares, de moeder, de vrouw die vragen stelt als waarmee twee en een half millennium geleden westerse wetenschap en wijsbegeerte begonnen. Ondanks het aanvankelijk clichématig uitzicht toont haar werk bij nadere beschouwing nauwelijks herinnering van wereldgeschiedenis en eeuwen cultuur. Haar werk begint geschiedenis en cultuur als voor het eerst. Door geen ironie uitgehouden en door geen sceptis verlamd. De velden en wegen zijn nieuw en open; de gezichten en gewaden van de mensen nog non-descript, maar vol mogelijkheden; onder een hemel waaraan morgens en avonden elkaar dreigen voorbij te snellen is volop begin van leed en geluk - de grote genesis is op herhalingsoefening.

onder: Maria van Heeswijk; **Bruidsluier in landschap**, 1991; olieverf op doek; 60 x 50 cm; Collectie kunstenaar

Wat het werk van Maria van Heeswijk zowel naïef als artistiek belangrijk maakt, lijkt de betrokkenheid van haar werk op 'alles'. Het gaat van heilal tot meisjesverdriet en slaat daarbij verscheidene andere stations op dit lange traject niet over. Haar aandacht voor alles en de details daarvan is onthutsend. Wat hier gebeurt, is niet dat er over een of ander onderwerp wordt verhandeld. Wat gebeurt, is dat de kijker onderverhoeds wordt geconfronteerd met iemand die brandt van vragen en die niet als zelf niemand tevoren ooit heeft gekeken of gezien. Zij is haar werk. Haar werk is een hartstochtelijke en doordringende imaginatie beheerste persoon. Zoals men bij schriftletters meest niet de schriftletters zelf ziet, maar de daardoor bedoelde klanken hoort en de beoogde wereld ziet, zo schijnt haar schrift niet voor het zien van haar schrift bedoeld - ofschoon dat afzonderlijk gezien mag worden en dan de drager van haar 'alles' blijkt - haar uitdrukkelijke bedoeling geldt de beleving gestalte te geven van een uniek en origineel levend persoon en diens wereld. Ze administreert die wereld niet, probeert die niet, op de wijze van de beeldende kunst, na te bootsen, ze scheidt de wereld opnieuw. Genesis herhaald.

Het kinderlijke als gewaardeerde

kwaliteit

Het is wel een kinderlijke herhalingsoefening en het duurt een tijd voor men het onmogelijke aanneemt dat iemand vandaag de dag dat nog eens zou proberen. Maar de herinnering van de kunstgeschiedenis van deze eeuw ziet een merkwaardige parallel. Juist toen de moderne kunst werd geboren, dat wil zeggen; toen in talrijke -ismen de reflexie op de kunst als kunst begon, ontdekte Wilhelm Uhde de 'Kunstnaars van het Brandende Hart': Rousseau, Séraphine, de eerste Nabis van de twintigste eeuw. Toen de moderne kunst begon, verdween het kinderlijke als gewaardeerde kwaliteit in de kunst. Toen ontstond tegelijk het kinderlijke als zelf heel en al kunst-scheppende kracht. In deze *smalle traditie van de twintigste eeuw is Maria van Heeswijk een originele verschijning*. Het is de geschiedenis van een andere reflexie als die op kunstmiddelen zelf. Deze andere is de zuster van Thales van Milete. Verwonderd over alles, niet echter op zoek naar antwoorden en verklaringen, maar verwonderd over alles in een staat van permanente lyriek / LT

